

Platforma electorală a candidatului  
Partidului Dezvoltării și Consolidării Moldovei  
pentru funcția de președinte al Republicii Moldova  
**ION CHICU**



**STATUL ESTE AL TĂU!**

Programul electoral al candidatului PDCM pentru alegerile Președintelui Republicii Moldova - **Ion CHICU**

Esența existenței statului este **asigurarea unui nivel de viață decent**, în siguranță și pace, pentru fiecare cetățean al țării. Rolul Președintelui este să pună statul în serviciul Cetățeanului! Constituția și legile Republicii Moldova stabilesc clar competențele Președintelui țării și-i oferă pârghii suficiente pentru a asigura funcționalitatea statului în interesul poporului Republicii Moldova!

Acesta este principiul fundamental de care se conduce domnul Ion CHICU – candidat din partea Partidului Dezvoltării și Consolidării Moldovei pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova.

Dacă susțineți acest principiu, Vă rugăm să susțineți și candidatura domnului Ion CHICU pentru alegerile Președintelui Republicii Moldova din 20 octombrie 2024!

**Programul electoral cuprinde 10 Direcții prioritare:**

- I. **Restabilirea funcționalității instituțiilor statului**, care în ultimii 3 ani au servit intereselor de partid, nu cetățenilor care le întrețin din impozite și taxe. Politizarea iresponsabilă a administrației publice, încălcarea separației puterilor în stat, ignorarea principiului profesionalismului și integrității au lăsat cetățeanul față în față

cu problemele sale, fără elementar suport din partea statului. Obiectivul de repunere a statului în slujba cetățeanului va fi realizat prin depolitizarea instituțiilor, atragerea cadrelor profesionale în structurile de stat și transmiterea sub controlul opoziției parlamentare a instituțiilor independente din stat, inclusiv Curtea de Conturi, Comisia Electorală Centrală și Consiliul Coordonator al Audiovizualului;

- II. **Stoparea plecării oamenilor din țară și ameliorarea situației demografice** – măsuri indispensabile pentru existența de mai departe a poporului și țării noastre. Țara care exportă oameni nu poate supraviețui mult timp, iar factorii care alungă oamenii din țară (lipsa locuințelor accesibile, locurilor de muncă și infrastructura publică degradată) trebuie să fie preocuparea de bază a conducerii statului;
- III. **Pensii și alocații sociale demne de viață umană** – toți pensionarii și persoanele cu nevoi speciale trebuie asigurați financiar de stat la un nivel corespunzător evoluției prețurilor. Recalcularea pensiei pentru oamenii cu stagiul realizat parțial sau complet până în 1994, precum și a tuturor cetățenilor angajați în câmpul de muncă după atingerea vârstei de pensionare – constituie măsuri esențiale pentru atingerea acestui obiectiv;
- IV. **Dezvoltarea economiei naționale** – sursa de bază a locurilor de muncă și a salariilor suficiente pentru o viață decentă aici, în țară. Investițiile în infrastructura publică, reducerea impozitelor pe salarii, liberalizarea activităților economice și garantarea securității investițiilor private – soluție de bază pentru crearea locurilor de muncă bine plătite și a creșterii economice în țara noastră;
- V. **Dezvoltarea sectorului agrar și industriei de procesare** constituie necesitatea absolută pentru stoparea declinului economic și a degradării localităților sătești din țară. Revederea politicii de subvenționare pentru a stimula producția agricolă primară și prelucrarea acesteia la întreprinderile din țară sau utilizarea în sectorul zootehnic, consolidarea infrastructurii de irigare și asigurarea accesului produselor agroalimentare moldovenești pe piața internă și externă – măsuri prioritare pentru atingerea acestui obiectiv;
- VI. **Asigurarea păcii, securității și coabitării armonioase** și fără discriminare pentru toți cetățenii Republicii Moldova.
- VII. **Asigurarea dreptului la educație pentru fiecare copil și tânăr din țară** – închiderea masivă a școlilor nu economisește bani, dar distruge potențialul intelectual și economic al țării. Statul trebuie să asigure funcționarea a cel puțin unei instituții de învățământ primar (cl.I-IV) în localitățile țării, trebuie să ofere părinților acces pentru copii lor în instituții preșcolare și să restabilească învățământul profesional-tehnic. Antireforma în Educație și Cercetare trebuie stopată, iar investițiile publice în pregătirea și motivarea cadrelor pedagogice trebuie să corespundă necesităților acestui domeniu vital pentru societatea noastră;
- VIII. **Asigurarea accesului la servicii medicale de calitate pentru cetățenii țării** este condiția esențială pentru prosperare economică și viață decentă în țară. Accentul pe profilactică prin asigurarea de către stat a unui examen medical anual pentru fiecare cetățean al țării și promovarea unui mod sănătos de viață, susținerea programelor de stat de tratament al maladiilor cu cel mai mare impact asupra mortalității, inclusiv bolile cardiovasculare și oncologice, atenția sporită asupra

sănătății copiilor, în general, și a celor cu necesități speciale, în particular – activități indispensabile pentru atingerea acestui obiectiv major;

- IX. **Educația culturală și patriotică, dezvoltarea artelor și păstrarea tradițiilor strămoșesti** - domenii prioritare pentru un stat cu conducători responsabili. O societate moldovenească cu un nivel înalt de cultură, educată în spirit patriotic și cu valori umane ancorate în tradițiile și credința poporului nostru – obiective existențiale pentru poporul Republicii Moldova;
- X. **Asigurarea unui mediu ambiant sănătos pentru viața cetățenilor țării** este una din cele mai importante sarcini ale instituțiilor statului. Extinderea suprafețelor împădurite, soluționarea problemelor legate de stocarea și utilizarea gunoierului, gestionarea eficientă și respectarea standardelor ecologice a utilizării resurselor acvatice din țara noastră – elemente cheie pentru păstrarea unui mediu prielnic de viață.

### **I. Restabilirea funcționalității instituțiilor statului și activității acestuia în interesul cetățenilor**

În conformitate cu Constituția țării, Președintele Republicii Moldova este șeful statului, reprezintă statul și este garantul suveranității, independenței naționale, al unității și integrității teritoriale a țării.

Reieșind din această prevedere constituțională fundamentală, Președintele Republicii Moldova este persoana principală responsabilă de funcționalitatea statului, de respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor țării, de asigurarea de către stat a unui nivel de viață decent pentru fiecare cetățean al Republicii Moldova. Înțelegând și acceptând plenar acest rol și responsabilitate ale Președintelui țării, **DI Ion Chicu** consideră restabilirea funcționalității statului și readucerea instituțiilor statului în slujba cetățenilor țării - sarcina și responsabilitatea sa prioritară în eventualitatea alegerii sale în funcția de Președinte al Republicii Moldova.

Președintele țării nu are competențe directe pentru a majora salarii și pensii, pentru a stabili prețurile și tarifele, pentru a oferi servicii publice sau pentru a dezvolta infrastructura drumurilor și aprovizionării cu apă, dar Președintele Republicii Moldova are toate competențele constituționale și este **OBLIGAT** să asigure funcționarea instituțiilor statului astfel, încât toate aceste condiții indispensabile pentru o viață decentă a cetățenilor Republicii Moldova aici, acasă, să fie îndeplinite.

**DI Ion Chicu își ia angajamentul public față de cetățenii Republicii Moldova să readucă statul în slujba lor!**

**Priorități** pentru atingerea acestui Obiectiv:

#### **1. Consolidarea statalității Republicii Moldova și sporirea încrederii cetățenilor în propriul stat**

Reieșind din competențele atribuite de Constituția Republicii Moldova, Președintele țării are obligația primordială și responsabilitatea plină pentru dezvoltarea și propășirea statului Republica Moldova. Orice acțiune a sa trebuie să corespundă acestor prevederi constituționale, iar păstrarea statalității pentru

moldoveni și toți conaționali noștri trebuie să fie preocuparea de bază a șefului statului. Dl Ion Chicu este convins de faptul, că statul Republica Moldova deține potențial uman și economic suficient pentru a asigura o viață prosperă tuturor cetățenilor săi, iar calificativul de „stat eșuat sau fără viitor” îi este atribuit de forțe ostile cetățenilor Republicii Moldova. Toți funcționarii, toți cetățenii și toate forțele politice din țară trebuie să conștientizeze importanța menținerii statalității noastre și să acționeze corespunzător. Exact așa, cum procedează funcționarii, cetățenii și forțele politice din statele Uniunii Europene și din alte state, în care domină patriotismul, respectul față de stat, lege și strămoși. Totodată, Președintele țării și orice funcționar al statului, trebuie să conștientizeze faptul, că atașamentul cetățenilor față de statul lor va depinde, în mare măsură, de modul în care statul respectă drepturile lor fundamentale, inclusiv obligația sa primordială consacrată în **Art. 16 din Constituție - Respectarea și ocrotirea persoanei.**

## **2. Reintegrarea țării noastre prin intermediul unei soluții politice pașnice a problemei transnistrene**

Conform Constituției Republicii Moldova, Președintele țării este garantul integrității teritoriale a țării și este obligat să depună toate eforturile pentru a reintegra și păstra țara integră. Soluția pașnică a problemei transnistrene trebuie să aibă la bază principiul respectării integrității teritoriale a Republicii Moldova în limitele frontierelor recunoscute internațional.

Statul va promova politici de integrare economică a ambelor maluri ale Nistrului și sporirea numărului de proiecte sociale-economice implementate cu scopul de a apropia cetățenii și comunitățile. Va fi extins gradul de acoperire a populației din stânga Nistrului cu servicii publice prestate de către instituțiile subordonate autorităților constituționale ale Republicii Moldova.

Element indispensabil al soluției pentru problema transnistreană trebuie să constituie retragerea completă și definitivă a trupelor militare și munițiilor străine de pe teritoriul Republicii Moldova;

## **3. Asigurarea echidistanței instituției prezidențiale, a stabilității politice și a păcii civice în țară**

Funcționarea statului în interesul cetățenilor este posibil de realizat doar în condițiile unei consolidări a eforturilor tuturor forțelor politice, iar Președintele Republicii Moldova este factorul principal care trebuie să asigure această consolidare și conlucrare. În acest context, **Dl Ion Chicu își asumă angajamentul să fie Președinte al tuturor cetățenilor țării, echidistant și fără afiliere față de careva forțe politice interne sau externe, față de careva grupuri sau grupări.** Fiind conștient de faptul, că dezvoltarea și prosperarea țării noastre este posibilă doar prin consolidarea forțelor politice din țară și orientarea potențialului lor spre aceste obiective, Dl Ion Chicu va depune toate eforturile pentru a asigura această consolidare, optând pentru coparticiparea opoziției în guvernarea țării, inclusiv prin asumarea conducerii instituțiilor independente – Comisia Electorală Centrală, Curtea de Conturi, Consiliul Coordonator al Audiovizualului, alte instituții care ar asigura o monitorizare și transparență eficientă a actului de guvernare, dar și respectarea drepturilor și intereselor tuturor cetățenilor țării, indiferent de apartenența lor politică și alte criterii;

#### **4. Promovarea unei politici externe în interesul național al țării noastre și Implementarea agendei de Integrare Europeană, respectând interesele naționale ale Republicii Moldova și în baza unei susțineri din partea majorității cetățenilor țării, exprimată printr-un referendum național la finalul procesului de negocieri de aderare la UE**

Republica Moldova trebuie să promoveze o politică externă, care ar contribui la afirmarea statalității sale pe plan extern și intern și ar contribui la dezvoltarea sa multidimensională, inclusiv economică. Aceste obiective pot fi atinse doar în condițiile dezvoltării unor relații internaționale bazate pe respectul reciproc al intereselor statelor, inclusiv sub aspect de păstrare a independenței și integrității teritoriale a acestora. Republica Moldova trebuie să promoveze o politică externă pragmatică și cooperantă cu toate statele lumii, care respectă aceste principii și normele dreptului internațional. Totodată, statul nostru trebuie să fie printre statele lumii, care se opun oricăror încălcări ale dreptului internațional, ale inviolabilității teritoriilor suverane și să condamne orice agresiune militară, indiferent cine și sub ce pretext o exercită.

Constituția Republicii Moldova stabilește fără drept de interpretare faptul, că Suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, pe care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative. Astfel, decizia finală privind aderarea țării noastre la Uniunea Europeană trebuie s-o adopte cetățenii Republicii Moldova, în urma unui referendum național, conștient și asumat, desfășurat după ce vor fi clare și acceptate de către majoritate condițiile de aderare negociate în procesul de aderare. În acest context, toate instituțiile statului trebuie, pe de o parte, să se mobilizeze exemplar pentru a negocia condiții de aderare, care ar corespunde intereselor economice, sociale, politice și valorilor noastre tradiționale, iar pe de altă parte, să asigure susținerea majorității populației țării, indiferent de etnie, regiune, apartenență politică și religioasă printr-un proces larg de consultare și transparență. Doar în asemenea condiții este posibil de atins obiectivul de integrare a țării noastre în Uniunea Europeană, păstrând pacea civică și conviețuirea armonioasă între toate categoriile de populație din țară. O condiție imperativă pentru procesul de aderare trebuie să fie păstrarea independenței și integrității teritoriale a statului nostru;

#### **5. Menținerea păcii, neutralității militare și consolidarea capacităților de apărare ale statului**

Conform Art. 87 din Constituția Republicii Moldova, Președintele țării este comandantul suprem al forțelor armate și este responsabil pentru securitatea militară a țării. Având această competență atribuită de Constituție, în eventualitatea alegerii sale în funcția de Președinte al Republicii Moldova, Dl Ion Chicu va depune eforturi pentru consolidarea capacității de apărare a statului nostru, inclusiv sub aspect de dotare tehnică și instruire ale forțelor armate, prin sporirea motivației tinerilor de a servi Patria în termen sau pe contract. Totodată, reieșind din realitățile momentului, obiectivul principal este menținerea păcii și neimplicării țării noastre în niciun conflict militar, promovarea politicii neutralității militare și neimplicării cetățenilor noștri în operațiuni militare. Un efort deosebit va fi depus pentru asigurarea retragerii oricăror forțe armate staționate pe teritoriul Republicii Moldova, inclusiv ale Federației Ruse, aflate în raioanele din stânga Nistrului. În acest context, este necesar de depus eforturi conjugate pentru

identificarea unei soluții pașnice pentru problema transnistreană, respectând principiul integrității teritoriale, neutralității miliare și caracterului unitar al statului nostru;

## **6. Depolitizarea instituțiilor publice și respectarea criteriilor de profesionalism, meritocrație și integritate în serviciul public**

Președintele țării și toți funcționarii publici depun jurământul de a servi poporul și țara, sunt plătiți din impozitele achitate la bugetul public de către toți cetățenii țării și trebuie să muncească pentru interesele cetățenilor și ale statului Republica Moldova, nu pentru interesele de partid sau oricare alte interese străine poporului. Capturarea statului de către actuala guvernare, inclusiv prin epurarea cadrelor profesionale din administrația publică și locală și înlocuirea acestora cu exponenți ai partidului de guvernământ, ignorând criteriile de profesionalism, meritocrație și integritate, au diminuat dramatic eficiența actului guvernamental, transparența și randamentul utilizării banilor publici și, în sens final, încrederea cetățenilor în instituțiile publice și statul Republica Moldova. Incompetența profesională și servilismul politic au devenit cauza principală a degradării situației economice și sociale din țară, dar și a exodului masiv al populației. În aceste condiții, Dl Ion Chicu în calitate sa de șef al statului, va depune toate eforturile pentru a depolitiza sistemul public și a reintroduce criteriile de profesionalism, meritocrație și integritate în acest sistem. O preocupare prioritară a Președintelui țării va fi depolitizarea structurilor de forță ale statului, inclusiv Serviciul de Informații și Securitate și Ministerul Afacerilor Interne, folosite de actuala guvernare pentru persecutarea oponenților politici, în cele mai sumbre tradiții ale „poliției politice”;

## **7. Asigurarea separației puterilor în stat**

Unul din principiile fundamentale pentru asigurarea funcționării statului în interesele cetățenilor săi, dar și a funcționării democrației în țară, este asigurarea separației și colaborării puterilor în stat. Doar respectând acest principiu fundamental, prevăzut de Art. 6 al Constituției Republicii Moldova, este posibil de asigurat funcționarea statului în interesul cetățenilor și nu a unor forțe politice sau grupuri de cetățeni. Fiind plenar atașat acestui principiu indispensabil pentru funcționarea unui stat democratic și prosper, Dl Ion Chicu, în calitate de Președinte, nu va admite încălcarea acestei prevederi constituționale și nu va face ingerință ilegală în activitatea în activitatea puterilor în stat. În mod special, este necesar de asigurat independența Justiției, ca ramură a puterii în stat;

## **8. Asigurarea independenței Justiției**

Reformarea acestui sistem este o necesitate existențială pentru Republica Moldova. Disfuncțiile majore ale sistemului judecătoresc și cel al procuraturii, cauzate în mare măsură, intenționat, de către factorul politic, constituie una din problemele principale cu care se confruntă statul și cetățenii Republicii Moldova, dar și cauza degradării economice, sociale și de securitate a țării noastre. Aceste carențe grave afectează și dreptul fundamental al cetățenilor statului nostru stabilit de Constituție – „Accesul liber la justiție”. În aceste condiții, Dl Ion Chicu, în calitate de Președinte, va susține implementarea reformei justiției, astfel ca finalitate a acesteia să fie independența totală a Justiției față de politic și

asigurarea funcționării legilor în țară - nu obediența față de președinte, prim-ministru sau deputați.

Pentru atingerea acestui obiectiv, este necesar de asigurat, inclusiv următoarele: **(i)** implementarea modificărilor constituționale (independența justiției și reforma Consiliului Superior al Magistraturii) în sensul producerii celor mai bune efecte juridice, inclusiv pentru numirea în funcție a tinerilor judecători integri până la atingerea plafonului de vârstă; **(ii)** renunțarea la procesul neconstituțional privind evaluarea de către străini a judecătorilor și procurorilor, consolidarea capacităților Consiliului Superior al Magistraturii și Consiliul Superior al Procurorilor pentru asigurarea unui proces eficient și conform Constituției și standardelor internaționale de evaluare a judecătorilor și procurorilor; **(iii)** eliminarea elementelor abuzive din Strategia privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022-2025 și Planul de acțiuni și revenirea la elementele Strategiei care au fost agreeate cu toți actorii interesați și partenerii de dezvoltare; **(iv)** asigurarea dialogului eficient dintre puterea legislativă și executivă cu puterea judecătorească, privind acțiunile necesare de întreprins în vederea garantării funcționării conform Constituției și standardelor internaționale a Consiliului Superior al Magistraturii; **(v)** consolidarea Autorității Naționale de Integritate și asigurarea cu garanții eficiente pentru a curma tentativele unor actori politici de utiliza această instituție în interes politic;

## **9. Asigurarea libertății de exprimare, accesului la informație și a independenței presei**

Indicatorul cel mai obiectiv pentru aprecierea stării democrației într-un stat este modul cum se respectă dreptul fundamental al oamenilor la libera exprimare și informare. Constituția Republicii Moldova consfințește acest drept esențial în mai multe articole. În condițiile unui stat capturat de către actuala guvernare, libertatea de exprimare și accesul la informație de interes public sunt limitate, iar presa este, în mare parte, subordonată partidului de guvernământ. Cetățenii țării angajați în structurile de stat sunt persecutați pentru exprimarea opiniei în spațiul public, instituțiile statului încalcă flagrant principiul transparenței actului de guvernare, iar instituțiile media private cu cea mai mare cotă în spațiul mediatic sunt subordonate guvernării, inclusiv prin finanțare din surse externe, afiliate partidului de guvernământ.

Și mai gravă este situația în privința activității Instituției Publice Compania „Teleradio – Moldova”, care prin încălcarea rigorilor stabilite de Consiliul European a fost subordonată politic Parlamentului în octombrie 2021 și s-a transformat într-o instituție de propagandă a partidului de guvernământ. Totodată, acțiunile consecvente ale guvernării de a instaura cenzura de stat și de a închide multiple instituții media, care nu se subordonează puterii și informează obiectiv societatea, constituie acțiuni antidemocratice, antieuropene și neconstituționale. În aceste condiții, pentru a asigura informarea obiectivă și echidistantă a cetățenilor Republicii Moldova, Dl Ion Chicu în calitatea sa de Președinte al Republicii Moldova, va depune toate eforturile pentru executarea de către instituțiile statului a prevederilor constituționale, privind libertatea de exprimare și dreptul cetățenilor de a fi informați, inclusiv prin scoaterea de sub control politic al Companiei „Teleradio – Moldova”, cu asigurarea

managementului acestei instituții publice de către reprezentanții opoziției parlamentare, indiferent de conjunctura politică după alegerile parlamentare din 2025;

#### **10. Implementarea celor mai democratice și transparente reglementări privind activitatea organizațiilor din sectorul neguvernamental, asigurând transparența finanțării lor, inclusiv de peste hotare**

Activitatea ONG-urilor este un domeniu de care beneficiază un număr mare de cetățeni, inclusiv cu nevoi speciale și trebuie susținută de către autoritățile statului. Fiind conștient de importanța activității acestor organizații în cele mai favorabile condiții legale, pe timpul activității sale în sectorul public în anul 2020, DI Ion Chicu a susținut mai multe modificări legislative în acest sens și este hotărât să susțină și în continuare de pe poziția de Președinte al Republicii Moldova asemenea inițiative. În acest context, una din primele acțiuni ale sale în eventualitatea alegerii în funcția de Președinte va fi invitarea reprezentanților acestui sector important pentru a elabora și promova modificări legislative, care ar facilita în continuare activitatea ONG-urilor în țara noastră. Un element important al acestor amendamente legislative va fi preluarea experienței de succes a unor state precum SUA și Franța, privind asigurarea transparenței finanțării ONG-urilor, în special din surse externe, astfel ca activitatea acestor organizații pe teritoriul țării noastre să fie desfășurată în interesele cetățenilor Republicii Moldova, să nu pună în pericol securitatea statului și să elimine ingerința externă în treburile interne ale țării noastre, indiferent din ce parte a lumii este efectuată prin asemenea instrumente;

#### **11. Asigurarea desfășurării unor alegeri parlamentare libere și democratice în vara anului 2025**

Conform Constituției Republicii Moldova, unul din drepturile fundamentale ale cetățenilor statului nostru este cel de a alege și fi ales, iar voința cetățenilor exprimată prin alegeri constituie baza puterii de stat. Pornind de la acest principiu indispensabil pentru funcționarea unui stat democratic, dar și considerând faptul capturării de către guvernarea actuală a tuturor instituțiilor statului, inclusiv a Comisiei Electorale Centrale, care a admis grave încălcări sub formă de persecutare a opoziției și utilizare a resurselor administrative de către guvernare în cadrul alegerilor generale locale recente, DI Ion Chicu, în calitate de Președinte, va întreprinde toate acțiunile încadrate în limita competențelor funcționale, pentru ca instituțiile statului responsabile de desfășurarea alegerilor parlamentare să acționeze strict în conformitatea cu legislația electorală a Republicii Moldova și standardele internaționale democratice.

### **II. Stoparea plecării oamenilor din țară și ameliorarea situației**

**Stoparea plecării oamenilor din țară și ameliorarea situației demografice** – preocupări indispensabile pentru existența de mai departe a poporului și țării noastre. Țara care exportă oameni nu poate supraviețui mult timp, iar factorii care alungă oamenii din țară (lipsa locuințelor accesibile, locurilor de muncă și infrastructura publică degradată) trebuie să fie preocuparea de bază a conducerii statului.



Republica Moldova se confruntă cu o problemă demografică chiar mai acută decât pe parcursul celui de-al 2-lea război mondial, or scăderea de patru ori a numărului de nou-născuți în ultimii 35 de ani constituie o adevărată catastrofă demografică și pune în pericol existența de mai departe a poporului nostru.

În afară de problemele economice cu care se confruntă societatea noastră de la momentul declarării independenței, care afectează situația demografică, cel mai important factor care reduce natalitatea este plecarea masivă a oamenilor tineri din țară.

Pentru a stopa plecarea oamenilor din țară și a crea condiții de reîntoarcere a cetățenilor noștri acasă, trebuie de preocupat de factorii care i-au determinat să plece, inclusiv lipsa unui loc de muncă cu salariu suficient pentru o viață decentă, lipsa perspectivei de a procura o locuință, infrastructura publică degradată, etc.

### **Priorități** pentru atingerea acestor Obiective:

1. Înlăturarea oricăror bariere sub aspect de modalitate și sursă de plată pentru investițiile efectuate în activitățile economice și bunuri imobiliare, de către concetățenii noștri reveniți de peste hotare, care nu au fost în ultimii 6 ani subiecți ai declarării veniturilor și averii conform Legii Nr. 133 din 17-06-2016 privind declararea averii și a intereselor personale;
2. Subvenționarea din bugetul de stat a impozitelor aferente plății salariilor pentru companiile create de concetățenii noștri reveniți de peste hotare, timp de 3 ani, în mărime de 100% - pentru afacerile deschise în sate și centrele raionale și în mărime de 50% - pentru cele deschise în mun. Chișinău și Bălți;
3. Asigurarea de către stat a evidenței contabile pentru micile companii create de concetățenii noștri reveniți în țară, prin subvenționarea timp de 3 ani a costurilor acestor servicii în mărime de 100% pentru afacerile deschise în sate și centrele raionale și 50% în mun. Chișinău și Bălți;
4. Alocarea a minim 50% din spațiile platformelor industriale lansate din 2020 în raioanele țării pentru afacerile lansate de concetățenii noștri reveniți în țară;
5. Includerea beneficiarilor Programului "Prima Casă" reveniți de peste hotare în programele de compensare a ratelor la bancă în perioada de rambursare a creditului ipotecar;
6. Eliminarea oricăror discriminări a diasporei noastre în funcție de țara unde se află, inclusiv prin asigurarea dreptului la vot, deschizând un număr suficient de secții de votare în toate țările cu prezență semnificativă a cetățenilor noștri;
7. Alocarea mijloacelor financiare pentru organizarea măsurilor culturale pentru diasporă;
8. Extinderea posibilității votării prin corespondență pentru toate țările în care se află cetățenii RM, dacă numărul celor care se înregistrează depășește 1 mie de cetățeni

### **III. Pensii și alocații sociale demne de viață umană**

Toți pensionarii, persoanele cu nevoi speciale și copiii trebuie asigurați financiar de stat la un nivel corespunzător evoluției prețurilor!

**Priorități** pentru atingerea acestor Obiective:

**1. Restabilirea indexării de 15% a pensiilor și prestațiilor sociale, pierdute de beneficiari în 2023 în urma indexării incomplete.**

În 2023 statul a furat pensionarii și beneficiarii de prestații sociale cu 15% din mărimea pensiei sau prestației lor sociale, deoarece a aplicat o indexație incompletă a acestora, cu mult sub nivelul inflației la sfârșitul anului de 30,24%. Statul poartă răspundere față de toți cetățenii săi și indexarea respectivă va fi aplicată pentru toate categoriile de beneficiari.

**2. Includerea în stagiul de cotizare pentru calcularea pensiei a perioadelor de activitate, care nu pot fi probate din cauza de forță majoră, nu din vina beneficiarului.**

Un număr semnificativ de pensionari din țară primesc pensii cu mult mai reduse din cauza lipsei actelor care ar confirma stagiul lor de muncă. În special, este vorba de pensionarii care au muncit până în anul 1999, inclusiv în perioada sovietică în gospodăria agricole, etc. Statul trebuie să restabilească dreptatea pentru acești cetățeni ai săi, iar la baza recalculării pensiei pentru aceste perioade va fi salariul minim pe țară.

**3. Garantarea dreptului la serviciul social „Asistență personală” pentru toate persoanele cu dizabilități severe, care necesită acest serviciu**

Peste 10 de mii de concetățeni de-ai noștri au un grad sever de dizabilitate și nu pot trăi fără suportul asistenților personali. Pentru asigurarea unei asistențe minime oamenilor cu dizabilități severe este necesară angajarea a încă cel puțin 3000 de asistenți sociali. Statul poartă responsabilitate egală pentru toți cetățenii țării, iar pentru persoanele cu dizabilități – în mod special.

**4. Asigurarea accesului la asistență personală pentru persoanele vârstnice solitare, care au nevoie de îngrijire.**

Avem în țară peste 60 mii de persoane cu vârstă peste 80 de ani, iar marea majoritate a lor sunt persoane solitare și la această vârstă au nevoie de asistența unor terțe persoane. Pentru asigurarea accesului la asistență personală pentru această categorie de cetățeni este necesară angajarea a circa 10000 de asistenți personali. Statul și societatea le datorează multe acestor bătrâni și suntem obligați să fim alături de ei și să le asigurăm o viață demnă!

**5. Îmbunătățirea radicală a situației copiilor din familiile cu sărăcie absolută**

Cotele sărăciei absolute printre copiii din țară au atins un nivel absolut dramatic, atât în sectorul rural, cât și în cel urban. Astfel, rata sărăciei absolute în rândul copiilor din mediul rural a constituit 44,6%, majorându-se față de anul precedent cu 4,1 puncte procentuale. Rata sărăciei absolute printre copiii din sectorul urban a ajuns la 30,2%, fiind și ea în creștere față de anul 2022 cu 0,5 puncte procentuale. Atestăm o dinamică absolut inacceptabilă pentru o societate care se preocupă de viitorul său ca popor și țară.

Pentru a susține familiile cu copii și a contribui eficient la reducerea sărăciei copiilor este nevoie de o abordare complexă, precum dezvoltarea programelor țintite dar și universale de plată a prestațiilor bănești, implementarea mecanismelor de acordare a voucherelor pentru alimentația copiilor și asigurarea cu bunuri de strictă necesitate pentru creșterea și educația copiilor, garantarea accesului la sistemul de învățământ și sănătate în condiții echitabile și calitate.

- 6. Dezvoltarea unui pachet de servicii sociale adresate copiilor cu necesități speciale sau dizabilitate și integrării educaționale eficiente a acestora.** Reformarea sistemului de protecție socială pentru copii prin diversificarea serviciilor de asistență socială, considerând particularitățile și necesitățile specifice ale copiilor

#### **IV. Dezvoltarea economiei naționale**

Economia este sursa de bază a locurilor de muncă și a salariilor suficiente pentru o viață decentă aici, în țară. Investițiile în infrastructura publică, reducerea impozitelor pe salarii, liberalizarea activităților economice și garantarea securității investițiilor private – soluție de bază pentru crearea locurilor de muncă bine plătite și a creșterii economice în țara noastră.

**Priorități** pentru atingerea acestor Obiective:

- 1. Liberalizarea activităților economice și stimularea investițiilor în economice, prin:**
  - *Interzicerea oricărui gen de control din partea statului asupra activității de antreprenariat cu o frecvență mai mare de o dată în 3 ani, cu excepția celor solicitate de antreprenori și celor ce țin de apărarea drepturilor consumatorilor;*
  - *Înlăturarea oricăror bariere sub aspect de modalitate și sursă de plată pentru investițiile efectuate în activitățile economice și bunuri imobiliare, de către cetățenii noștri, care nu sunt subiecți ai declarării veniturilor și averii conform Legii Nr. 133 din 17-06-2016 privind declararea averii și a intereselor personale;*
  - *Implementarea celei de-a 2-a etapă de reducere a poverii fiscale pe salarii (după cea efectuată în 2018) prin diminuarea cu 2 puncte procentuale a cotei impozitului pe venitul persoanelor fizice, cu 3 puncte procentuale a cotei contribuțiilor achitate la Bugetul Asigurărilor Sociale de Stat și stabilirea scutirii personale la plata impozitului pe venitul persoanelor fizice la nivelul mărimii duble a minimului de existență;*

- *Scutirea pe 6 ani (pentru anii 2025 – 2030) de impozitul pe venitul persoanelor juridice a întreprinderilor de producere care activează pe teritoriul vamal al Republicii Moldova;*
  - *Introducerea sistemului regresiv de achitare a contribuției la Bugetul Asigurării de Stat de către mamele cu copii, aplicând o reducere a cotei standard de 5 p.p pentru fiecare copil până atingerea vârstei de 18 ani;*
  - *Subvenționarea din bugetul de stat a impozitelor aferente plății salariilor pentru companiile create de concetățenii noștri reveniți de peste hotare, timp de 3 ani, în mărime de 100% - pentru afacerile deschise în sate și centrele raionale și în mărime de 50% - pentru cele deschise în mun. Chișinău și Bălți;*
  - *Asigurarea de către stat a evidenței contabile pentru micile companii create de concetățenii noștri reveniți în țară, prin subvenționarea timp de 3 ani a costurilor acestor servicii în mărime de 100% pentru afacerile deschise în sate și centrele raionale și 50% în mun. Chișinău și Bălți;*
  - *Crearea instituției Avocatului antreprenorilor cu statut de instituție independentă.*
2. Relansarea **Programului de industrializare a țării**, inițiat în anul 2020, prin lansarea platformele industriale multifuncționale în toate centrele raionale ale țării. Alocarea mijloacelor necesare pentru crearea acestor platforme din bugetul de stat, oferind potențialilor investitori posibilitatea de a iniția rapid afaceri pe teritoriul acestor platforme;
  3. Majorarea **investițiilor anuale ale statului în infrastructura publică** rutieră, de aprovizionare cu apă și canalizare și cea energetică până la minim 10% din PIB, inclusiv din contul emisiilor de eurobonduri pe piețele financiare internaționale;
  4. Lansarea **Programului național de sporire a suprafețelor agricole irigate** cu obiectivul de a le extinde până în anul 2030 - până la un nivel de 15% din totalul de 2,1 mln. ha terenuri cu destinație agricolă. Alocarea a 50% din veniturile bugetare colectate din TVA achitată de întreprinderile de producere din sectorul agroalimentar pentru finanțarea acestui Program;
  5. Înlăturarea prin intermediul unei politici externe pragmatice a barierelor pentru **comercializarea mărfurilor și serviciilor moldovenești pe piețele externe**, inclusiv în Federația Rusă, statele CSI, etc;
  6. Reglementarea comerțului intern, asigurând **accesul producției agroalimentare autohtone în rețeaua internă de comerț** și eliminând orice discriminare în acest sens din partea rețelelor mari de comerț cu amănuntul;
  7. **Limitarea marjei dobânzii bancare** pentru creditele ipotecare acordate în cadrul Programului „Prima Casă” pentru procurarea locuințelor aflate în localitățile rurale și centrele raionale ale țării - la nivel de 1% anual;
  8. Stimularea prelucrării producției agricole primare la întreprinderile din **industria de procesare din țară** și direcționarea prioritară a producției de cereale-furaj spre sectorul zootehnic al țării, prin stabilirea unor cote diferențiate de

subvenționare în agricultură, oferind agricultorilor subvenții mai mari în cazul livrării producției agrare primare către aceste sectoare, care asigură o valoare adăugată sporită;

9. Eficientizarea sistemului de subvenționare a sectorului agricol și zootehnic, punând accentul pe **investitiile în tehnologii moderne**, stimulând ramura de producere a semințelor adaptate mai bine la condițiile climaterice din țară, încurajând respectarea asolamentului și protecția solurilor, dezvoltând agricultura ecologică, etc.

## **V. Dezvoltarea sectorului agrar și industriei de procesare**

Exodul populației țării a lăsat satele noastre pustii, iar baza economică a satelor și regiunilor țării a degradat semnificativ. Agricultură este sectorul economic determinant pentru bunăstarea materială a sectorului rural, iar politicile statului trebuie să fie orientate spre modernizarea acestui sector și sporirea gradului de protecție al acestuia în fața fenomenelor climaterice nefavorabile.

**Priorități** pentru atingerea acestor Obiective:

1. **Scutirea pe 6 ani** (pentru anii 2025 – 2030) de impozitul pe venitul persoanelor juridice a **întreprinderilor de producere** din domeniul agroalimentar;
2. Lansarea Programului național de sporire a **suprafețelor agricole irigate** cu obiectivul de a le extinde până în anul 2030 - până la un nivel de **15% din totalul de 2,1 mln. ha** terenuri cu destinație agricolă. **Alocarea a 50%** din veniturile bugetare colectate din TVA achitată de întreprinderile de producere din sectorul agroalimentar pentru finanțarea acestui Program;
3. Înlăturarea prin intermediul unei politici externe pragmatice a barierelor pentru comercializarea produselor agroalimentare moldovenești **pe piețele externe**, inclusiv în Federația Rusă, statele CSI, etc;
4. Reglementarea comerțului intern, asigurând **accesul producției agroalimentare autohtone în rețeaua internă de comerț** și eliminând orice discriminare în acest sens din partea rețelelor mari de comerț cu amănuntul;
5. Stimularea **prelucrării producției agricole** primare la întreprinderile din industria de procesare din țară și direcționarea prioritară a producției de cereale-furaj spre **sectorul zootehnic al țării**, prin stabilirea unor **cote diferențiate de subvenționare** în agricultură, oferind agricultorilor subvenții mai mari în cazul livrării producției agrare primare către aceste sectoare, care asigură o valoare adăugată sporită;
6. Eficientizarea sistemului de subvenționare a sectorului agricol și zootehnic, punând accentul pe investițiile în tehnologii moderne, stimulând **ramura de producere a semințelor** adaptate mai bine la condițiile climaterice din țară, încurajând respectarea asolamentului și protecția solurilor, dezvoltând agricultura ecologică, etc.;

7. Evitarea fluctuațiilor anuale în **evoluția prețurilor de vânzare** a producției agricole primare prin utilizarea instrumentelor de subvenționare diferențiată în agricultură, corelând volumul mijloacelor alocate pentru subvenționare cu volumele de **producție agricolă necesară satisfacerii cererii** pe piața internă;
8. Relansarea **Programului de industrializare** a țării, inițiat în anul 2020, prin lansarea platformele industriale multifuncționale în toate centrele raionale ale țării. Alocarea mijloacelor necesare pentru crearea acestor platforme din bugetul de stat, oferind afacerilor din domeniul agroalimentar posibilitatea de a se dezvolta pe teritoriul acestor platforme;
9. Eficientizarea **sistemului de asigurări în agricultură**, inclusiv prin ajustarea legislației pentru a elimina deficiențele actuale ale acestui sistem, pentru a spori gradul de protecție a ambilor părți participante la procesul de asigurare, prin subvenționarea primei de asigurare și revederea criteriilor de eligibilitatea pentru subvențiile în agricultură;
10. Consolidarea sistemului de **cercetare și învățământ agrar**, fortificarea consultanței și extensiunii agricole;
11. **Revitalizarea sectorului zootehnic**, inclusiv prin stimularea investițiilor pentru crearea fermelor în extravilanul localităților, dar și consolidarea celor existente, ceea ce va permite utilizarea tehnologiilor moderne de întreținere, nutriție și exploatare a animalelor și, prin urmare, sporirea semnificativă a productivității acestora și obținerea unui produs competitiv atât pe piața internă cât și pe piețele de export. Integrarea agriculturii cu fermele zootehnice ar contribui la ameliorarea fertilității solului și soluționarea problemei privind securitatea alimentară;
12. Întărirea capacităților sistemului de asigurare a sănătății animalelor, consolidând **sectorul de servicii sanitar-veterinare a țării**.

## **VI. Asigurarea păcii, securității și coabitării armonioase**

În Republica Moldova locuiesc reprezentanți ai multor etnii, iar statul este obligat să asigure un trai decent și cu respectarea tuturor drepturilor pentru toți cetățenii Republicii Moldova, fără discriminare. Toți cetățenii Republicii Moldova au drepturi egale și nu trebuie să fie discriminați, indiferent de apartenența lor politică și alte criterii

### **Priorități pentru atingerea acestor Obiective:**

1. Introducerea răspunderii penale pentru funcționarii de stat de nivel central și local pentru promovarea discursului de ură interetnică sau de discriminare pe diferite criterii, inclusiv religioase;
2. Asigurarea respectării dreptului constituțional la educație, informare și servicii medicale pentru toți cetățenii Republicii Moldova, indiferent de apartenența etnică;

3. Asigurarea studierii în limba maternă în instituțiile de educație preșcolară, generală și universitară pentru toți copiii și tinerii din țară, indiferent de apartenența etnică;
4. Eficientizarea programelor de studiere a limbii de stat pentru cetățenii Republicii Moldova, care la moment nu o posedă;
5. Eliminarea discriminării pe criterii lingvistice a cetățenilor Republicii Moldovei în raport cu organele publice, indiferent de apartenența etnică;
6. Eliminarea oricăror bariere administrative pentru studiile cetățenilor noștri în instituțiile educaționale de peste hotarele țării;
7. Susținerea de către stat a activității asociațiilor și comunităților etnice înregistrate în Republica Moldova și consolidarea capacităților Agenției Relații Interetnice.

## **VII. Asigurarea dreptului la educație pentru fiecare copil și tânăr din țară**

O națiune care nu investește prioritar în educație nu poate prospera nici într-un alt domeniu și este sortită dispariției. Este o axiomă absolută, valabilă de-a lungul veacurilor, dar care în perioadele întunecate ale istoriei este ignorată, iar rezultatele unei asemenea atitudini nu întârzie să apară.

Închiderea masivă a școlilor nu economisește bani, dar distruge potențialul intelectual și economic al țării. De la momentul proclamării independenței statului nostru, cele mai mari costuri ale tranziției interminabile le-au suportat domeniile educației, culturii, cercetării, ocrotirii sănătății și altor ramuri prioritare pentru orice popor, iar intelectualității i-a fost treptat refuzat rolul de promotor în cele mai importante aspecte ale vieții politice și social-economice. Restabilirea prestigiului profesiilor intelectuale și a „autorității” purtătorilor acestora va readuce în prim plan valorile general umane de care depind nivelul de civilizare a unei societăți

### **Priorități pentru atingerea acestor Obiective:**

1. Asigurarea funcționării a cel puțin unei **instituții de învățământ primar** în fiecare localitate a țării. Crearea condițiilor și capacităților suficiente de încadrare a copiilor în instituțiile de învățământ, în mod special în instituțiile de educație timpurie și instituțiile de învățământ primar și gimnazial;
2. **Anularea antireforme** învățământului gimnazial și liceal, soldată cu excluderea studierii obligatorii în școli a unor discipline fundamentale precum fizica, chimia, biologia;
3. **Motivarea adecvată a personalului didactic:** majorarea salariilor, asigurarea accesului real al cadrelor didactice tinere la programul „Prima Casă” pentru asigurarea lor cu locuințe, modernizarea condițiilor de muncă, simplificarea aspectelor birocratice ale activității didactice, implementarea politicilor de protecție social-economică adecvată a cadrelor didactice, promovarea și stimularea angajării în mediul rural;

4. Modernizarea și **dezvoltarea infrastructurii instituțiilor de învățământ**: asigurare cu apă și canalizare, alte rețele și utilități; săli de sport, laboratoare pentru lecțiile practice; biblioteci digitale; tehnologii informaționale și comunicații în procesul educațional etc;
5. Asigurarea **alimentației calitative a copiilor** în instituțiile de învățământ și aplicarea noilor forme de asigurare cu produse alimentare și implementarea controlului riguros pe tot lanțul: de la desfășurarea achizițiilor publice, până la livrarea produsului finit copiilor;
6. **Adaptarea curriculei** la tendințele și necesitățile sociale și economice. Sporirea eficienței învățământului universitar, prin consolidarea autonomiei universitare și sustenabilității financiare a acestor instituții, promovarea responsabilității și transparenței în instituțiile de învățământ superior, susținerea dezvoltării programelor de studii universitare calitative și relevante necesităților economiei naționale. Fortificarea capacităților sistemului de învățământ profesional tehnic: cadre didactice, condiții de instruire, programe de studii practice relevante etc;
7. Revitalizarea și promovarea **activităților educaționale extrașcolare** și extracurriculare: educația cultural-artistică și științifică, educația civică, sport, protecția mediului, educație tehnologică și informațională, educație rutieră etc;
8. Asigurarea unui nivel adecvat de finanțare publică și privată a activităților de cercetare-dezvoltare-inovare. Identificarea domeniilor prioritare în care ar fi concentrată această activitate de în Moldova și care ne-ar asigura un avantaj competitiv pe piața europeană a cercetării;
9. Reorientarea politicilor în domeniul științific și inovațional spre creșterea capacității de competitivitate a sistemului de cercetare și inovare în baza principiului economiei bazate pe cunoaștere;
10. Implementarea programelor de promovare a cercetătorilor tineri și încurajarea repatrierii diasporei științifice moldovenești;
11. Anularea deciziei iresponsabile a actualei guvernări de absorbție a **Universității de Stat de Educație Fizică și Sport**;
12. Promovarea **sportului în masă** și dezvoltarea de infrastructură sportivă accesibilă pentru toți. Dezvoltarea și susținerea, cu implicarea administrației publice locale, a practicării continue a activităților fizice și sportive;
13. Susținerea și **promovarea sportului de performanță**, facilitarea utilizării infrastructurii publice în dezvoltarea condițiilor moderne de antrenament. Motivarea adecvată a rezultatelor obținute de către antrenorii și sportivii de performanță;
14. Implementarea politicilor motivaționale eficiente de atragere a specialiștilor în instituțiile cu educație sportivă de tot nivelul, inclusiv **salarizarea adecvată** și acces asigurarea accesului la Programul ipotecar „Prima Casă”;



- 15.** Dezvoltarea unui pachet de servicii sociale adresate **copiilor cu necesități speciale** sau dizabilitate și integrării educaționale eficiente a acestora. Reformarea sistemului de protecție socială pentru copii prin diversificarea serviciilor de asistență socială, considerând particularitățile și necesitățile specifice ale copiilor.

## **VII. Asigurarea accesului la servicii medicale de calitate pentru cetățenii țării**

Sănătatea cetățenilor este bogăția principală a țării și statul trebuie să asigure cetățenilor săi acces la servicii medicale calitative. Conform Art. 36 al Constituției Republicii Moldova, dreptul cetățenilor la ocrotirea sănătății este garantat.

**Priorități** pentru atingerea acestor Obiective:

- 1. Asigurarea de către stat a efectuării unui examen medical anual pentru fiecare cetățean al Republicii Moldova în baza poliței de asigurare medicală, cu includerea acestuia în pachetul de servicii acoperit.**

Cauza principală a agravării stării sănătății oamenilor și mortalității sporite în urma bolilor oncologice, cardio-vasculare și alte maladii periculoase pentru viața umană, este depistarea tardivă a acestor boli. Pe altă parte, tratamentul acestor boli la faze avansate în majoritatea cazurilor este inefficient, dar și comportă resurse financiare semnificative pentru populație și stat. În aceste condiții, implementarea de către stat a Programului de evaluare anuală a sănătății cetățenilor va avea un efect benefic complex – asupra sănătății oamenilor, dar și a sustenabilității financiare a sistemului ocrotirii sănătății;

- 2. Facilitarea accesului la servicii medicale pentru populație.**

Rândurile de așteptare la consultații și investigații, accesul redus și calitatea scăzută a serviciilor medicale prestate de către sectorul public rămâne a fi o problemă majoră. Persistă accesul limitat al populației la anumite tipuri de servicii medicale, inclusiv chirurgie intervențională, consultația unor medici specialiști de profil, analize și investigații de performanță (RMN, tomografii computerizate, investigații endoscopice, ultrasonografii de performanță, dopplerografii etc.) Pacienții suportă în continuare cheltuieli financiare mari, acoperite din sursele proprii pentru anumite tratamente, neacoperite de CNAM (medicamente sau intervenții chirurgicale, boli rare, îngrijiri paliative etc.).

Este stringent necesară revizuirea și extinderea finanțării programelor în domeniul sănătății mamei și copilului, îngrijirilor medicale la domiciliu și îngrijirilor paliative, programelor de reabilitare medicală și protezare, screening și depistare precoce a maladiilor, lărgirea gamei și a cantității serviciilor gratuite de examinare medicală, investigații costisitoare instrumentale și de laborator, tratamentul compensat al bolilor cronice, bolilor rare, maladiilor mentale, precum și consolidarea serviciilor stomatologice, în scopul sporirii accesului populației, în special a persoanelor din categoriile vulnerabile, la tot spectrul de servicii medicale.

### **3. Reducerea prețurilor la medicamente, inclusiv prin liberalizarea pieței farmaceutice și revizuirea cadrului legal în acest domeniu.**

La moment lipsesc reglementări eficiente pentru calitatea și distribuția medicamentelor, iar piața locală este dependentă de importuri pentru medicamente esențiale. Se propune crearea unui fond național pentru medicamente esențiale, care va susține achiziționarea și distribuirea medicamentelor la prețuri accesibile, garantând accesul egal pentru toți cetățenii. Este necesară susținerea producției farmaceutice locale, stimularea industriei farmaceutice naționale prin facilități fiscale și subvenții pentru cercetare și dezvoltare, pentru a reduce dependența de importuri. Pentru extinderea accesului populației la medicamente inovative, inclusiv preparate oncologice și preparate pentru diverse boli rare, se vor iniția proceduri de negociere a de acordurilor cu producătorii internaționali a medicamentelor specifice.

### **4. Consolidarea resurselor umane în sănătate și soluționarea problemei deficitului de personal medical în țară.**

În total în sistemul medical este un deficit de 700 de medici și 1200 de asistente medicale. Politicile incoerente, agresive, și populiste ale actualei guvernări, diminuarea capacității salariale de cumpărare a angajaților, neracordarea salariilor la indicii de inflație, precum și posibilitățile profesionale atractive în statele vecine duc la exodul masiv al cadrelor medicale. Este necesar de reluat programele de atragere și motivare a personalului medical prin majorarea salariilor pentru angajații sistemului medical, inclusiv indexarea regulată a acestora, implementarea programelor de asigurare cu spațiu locativ și dezvoltarea infrastructurii, în special în zonele rurale, care ar atrage și ar menține tinerii specialiști. Aceste măsuri ar putea fi realizate, inclusiv prin excluderea datoriilor statului față de bugetul FAOM, care în perioada guvernării actuale constituie un deficit anual de circa 2 mlrd. lei.

Reținerea de către guvernul actual a plăților stabilite prin lege către sistemul de sănătate nu permite majorarea la timp a salariilor în sistem, extinderea numărului și accesului la servicii medicale, îmbunătățirea bazei tehnico-materiale a instituțiilor medicale, implementarea măsurilor de eficiență energetică, dotarea instituțiilor cu echipamente medicale performante etc.

### **5. Dezvoltarea sistemului de sănătatea publică.**

Ineficiența sistemului de monitorizare și răspuns rapid la urgențele de sănătate publică, inclusiv insuficiența specialiștilor antrenați în sistemul de sănătate publică, menține acest domeniu la un nivel de eficiență redusă. Există o necesitate stringentă de modernizare a sistemului de supraveghere a sănătății publice, sporirea și formarea personalului medical calificat în domeniul sănătății publice, extinderea programelor de vaccinare, implementarea programelor eficiente de educație pentru sănătate, promovarea unui stil de viață sănătos, alimentație corectă, activităților fizice și prevenirii bolilor netransmisibile, consolidarea serviciilor de sănătate publică la nivel local prin dezvoltarea unor parteneriate între guvern și comunități.

## **VIII. Educația culturală și patriotică, dezvoltarea artelor și păstrarea tradițiilor strămoșești**

O națiune care nu investește prioritar în educație, cultură și sport, nu poate prospera nici într-un alt domeniu și este sortită dispariției. Este un adevăr testat de-a lungul istoriei umanității, iar toți care au uitat acest adevăr s-au pierdut în praful istoriei ca popoare și state.

O societate moldovenească cu un nivel înalt de cultură, educată în spirit patriotic și cu valori umane ancorate în tradițiile și credința poporului nostru – obiective existențiale pentru poporul Republicii Moldova. Este responsabilitatea statului să asigure un nivel adecvat de finanțare pentru susținerea artei și culturii, educației patriotice și eforturilor de păstrare și promovare a tradițiilor strămoșești.

**Priorități** pentru atingerea acestor Obiective:

1. Cartografierea infrastructurii culturale existente și promovarea investițiilor necesare **susținerii și dezvoltării infrastructurii culturale**: cămine culturale în localitățile rurale și centrele raionale, muzee, teatre, biblioteci, săli de spectacole, galerii, sedii ale uniunilor de creație;
2. *Sporirea atractivității domeniile Culturii și artelor și Sportului pentru cadrele tinere, prin promovarea unor **politici salariale motivante**, accesibilitate sporită a Programului „Prima Casă” pentru angajații din domeniul Culturii și Sportului;*
3. Accelerarea reconstrucției **Filarmonicii Naționale „Serghei Lunchevici”** și inițierea procesului de reparație capitală a clădirii **Palatului Național „Nicolae Sulac”**;
4. Construcția în Parcul Catedralei din Chișinău sau altă locație cu semnificație importantă pentru societatea noastră a unei **Alei a Artiștilor** poporului nostru;
5. Implementarea unui Program Național de educație patriotică a copiilor și tinerilor în țară, în **scopul ridicării spiritului patriotic** și atașamentului față de statul Republica Moldova și valorile noastre naționale. Restabilirea Biroului pentru susținerea Veteranilor și relocarea celor 20 mln. lei de la Centrul de cenzură "Patriot" către Birou și Asociațiile de Veterani pentru activități patriotice.

## **IX. Asigurarea unui mediu ambiant sănătos pentru viața cetățenilor țării**

De starea în care se află mediul ambiant depinde sănătatea, bunăstarea și viitorul oamenilor din țară. Din această cauză problemele aferente stării mediului ambiant trebuie să constituie prioritate absolută pentru instituțiile statului. Conform Art. 37 din Constituția Republicii Moldova, fiecare om are dreptul la un mediu înconjurător neprimejdios din punct de vedere ecologic pentru viață și sănătate, precum și la produse alimentare și obiecte de uz casnic inofensive.

**Priorități** pentru atingerea acestor Obiective:

1. **Creșterea gradului de împădurire a teritoriului țării.**

Republica Moldova are un grad de împădurire de 3,5 ori mai mic decât media de pe continent, cu doar circa 11% din teritoriul țării acoperit cu păduri. Până în 2040 este necesar de extins suprafața forestieră cu minim 15 mii ha anual, inclusiv pe terenuri forestiere cu grad avansat de degradare, pe terenuri proprietate publică și privată.

**2. Curățarea teritoriului țării de gunoiști prin dezvoltarea infrastructurii de management al deșeurilor menajere.**

Tot teritoriul țării este acoperit de gunoiști neautorizate sau neamenajate, factor extrem de nociv pentru sănătatea populației și calitatea mediului ambiant. Statul este obligat să soluționeze această problemă prin implementarea proiectelor finanțate, atât din fondurile naționale, cât și din fondurile de asistență externă, pentru a dezvolta o infrastructură modernă și eficientă de colectare, sortare și prelucrare a deșeurilor menajere.

**3. Gestionarea eficientă și respectarea standardelor ecologice în domeniul utilizării resurselor acvatice din țara noastră.**

Consolidarea relațiilor cu țările vecine în contextul gestionării în comun a resurselor acvatice transfrontaliere (râul Prut și Nistru), în vederea asigurării durabilității resurselor de apă, reducerii riscului la inundații și viituri – preocupare publică existențială pentru absolută majoritate a populației țării, dar și pentru sectoare importante ale economiei. Calitatea resurselor acvatice de suprafață și freactice este un factor cheie pentru sănătatea oamenilor, iar statul trebuie să asigure exploatarea rațională a apelor, inclusiv prin dezvoltarea infrastructurii de apă și canalizare.

**4. Revizuirea principiilor de exploatare și transport a resurselor naturale și asigurarea unui control ecologic riguros al activității agenților economici din sectorul de minierit.**

Calitatea subsolului depinde în mare măsură de modul cum se extrag, procesează și transportă bogățiile subterane ale țării. Degradarea suprafețelor după explorările industriale, poluarea apelor subterane, deteriorarea drumurilor în interiorul și extravilanul localităților adiacente carierelor de extracție, dar și asigurarea intereselor economice publice aferente acestor activități – trebuie să constituie prioritate pentru stat.

**6. Aplicarea strictă a principiului „poluatorul plătește costurile” în reglementarea activităților economice și sociale.**

Produsele cu procese tehnologice nocive pentru mediul ambiant, inclusiv din stânga Nistrului, importurile și comercializarea mărfurilor cu componente de plastic și alte materiale nocive, deversarea apelor uzate în mediul acvatic, stocarea neconformă a deșeurilor industriale și menajere, constituie factori poluanți, care necesită un control strict din partea instituțiilor statului. Povara economică pentru atenuarea impactului asupra mediului trebuie plasată pe subiecții acestor activități, iar măsurile punitive pentru încălcarea legislației ecologice trebuie să corespundă gravității încălcărilor comise.